

3. ÜNİTE

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE
DENGE STRATEJİSİ (1774-1914)

86

TARİH 11

ARIF ÖZBEYLİ

02.03.2020

3.2. OSMANLI DEVLETİ'NİN SİYASİ VARLIĞINA YÖNELİK TEHDİTLER

Konunun videosunu

tariheglencesi

adlı

You Tube

kanalından

seyredebilirsiniz.

TANZİMAT FERMANI • 1839

- Tüm Osmanlı halkının can, mal, namus ve mülkiyet güvenliği Osmanlı padişahının garantisine altına alınacaktır.
- Vergiler herkesin gelirine göre düzenli ve adil bir biçimde toplanacak; iltizam kaldırılacaktır.
- Askerlik süresi sınırlandırılacak ve vatan görevi haline getirilecek; müslüman olmayanlar da askere alınacaktır.
- Mahkemeler açık olarak yapılacak ve hiç kimse yargılanmadan ceza almayacaktır.

- **Mısır Meselesi**'nin kesin olarak çözülmesinden **Kırım Savaşı**'na kadar uzanan süre Osmanlı Devleti için bir barış dönemidir (1841-1853). Osmanlı Devleti, **İngiltere ve Fransa** ile yakın ilişkiler geliştirmeye devam ediyordu. **Kırım Savaşı** arifesinde **Osmanlı Devleti, Tanzimat Fermanı** ile başlatılan ıslahatları uygulamaya çalışıyordu.

► Rus Çarı I. Nikola ise Osmanlı Devleti'nin sonunun yakın olduğunu düşünüyordu. 1848 İhtilalleri sırasında Avrupa önemli sorunlarla uğraşırken bu durumdan etkilenmeyen tek ülke Rusya'ydı. 1848'deki ihtilal dalgası Avrupa'ya yayılmıştı.

- Bu ihtilal ayaklanmalarında **liberal akımın** etkisi fazlaydı. Bunun yanında **İtalya, Almanya, Avusturya ve Macaristan**'daki ayaklanmalarda **ulusal bağımsızlığı** kazanma amacı ön plandaydı. **İngiltere, Belçika ve Fransa**'da ise toplumsal reformları hedefleyen **işçi hareketleri** meydana gelmiştir.

- ▶ **Lehistan İsyani**'ni bastıran **Rusya**, diğer yandan **Avusturya**'ya yardım ederek **Macar İsyani**'nin bastırılmasında rol sahibi oldu. Bu başarılarından cesaret alan **Rus Çarı** Avrupa'ya düşüncelerini kabul ettirebileceği kanısındaydı.

► Rusya, kendini Ortodoks Kilisesi'nin yanında Osmanlı Devleti'nin de koruyucusu olarak görüyordu. Ortodoks Kilisesi merkezinin İstanbul'da bulunması Rusya'nın çıkarlarına engel olmaktaydı. Diğer yandan Rusya, Osmanlı Devleti topraklarındaki Ortodoks Hristiyanlarının uyum içerisinde yaşamasından da hoşnut değildi.

► Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine bağlı olan Rusya kendi politikaları gereğince bu mezhebin kilisesini idaresi altına alma faaliyetlerini yürütmeye devam ediyordu. 1833'te Hünkâr İskelesi Antlaşması'nın imzalanması Rus çıkarlarına uygun bir durum ortaya çıkarmıştı. Ne var ki Osmanlı Devleti'nin Fransa ve İngiltere ile münasebetlerini geliştirmeye başlaması Rusya'nın tepkisine yol açtı.

- 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile Osmanlı'nın İngiltere ve Fransa'ya yönelmesi Çar I. Nikola'nın hoşnutsuzluğunu son aşamaya getirdi. Rus Çarı I. Nikola Osmanlı Devleti'ni bölmeye ve himaye etmeye karar verdi. 1848 İhtilalleri Fransa başta olmak üzere Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Prusya'nın siyasi açıdan iç yapılarını sarsmıştı.

- ▶ İngiltere, bu süreçte Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana oldu. İngilizler, Rusya'nın 1853'te Osmanlı Devleti'ni paylaşma teklifi reddetti. Çünkü Ruslar'ın Doğu Akdeniz'e yerleşerek sömürge yollarının güvenliğini tehlikeye atacağını düşünüyorlardı. Bunun üzerine Rus Çarı Osmanlı Devleti hakkında tek başına hareket etme kararı aldı. Hareket noktası ise **Kutsal Yerler Sorunu**'ydu.

Kutsal Yerler Sorunu

- ▶ Semavi üç din (İslamiyet, Hristiyanlık ve Musevilik) açısından kutsal bir yere sahip olan Kudüs, tarih boyunca önemini korumuştur. Hz. İsa'nın Hristiyanlığı yaydığı yer olması ve Hristiyanlara ait birçok kilise ve tören yerlerinin inşa edilmesi Hristiyanlar için Kudüs'ü kutsal kılıyordu.

► Ortodoks ve Katolik Hristiyanlar arasında kutsal yerlerin koruyuculuğu üzerinden süregelen rekabetin adı “Kutsal Yerler Sorunu” olarak adlandırıldı. Hz. Ömer Dönemi’nde Kudüs, Bizans’tan alındı. Yüzyıllar boyunca Müslümanların egemenliğinde olan Kudüs, Haçlı Seferleri saldırılarına rağmen Müslümanların elinde kaldı.

► Yavuz Sultan Selim

Dönemi'nde Osmanlı topraklarına katılan Kudüs'teki kutsal yerlerin hakları ve ayrıcalıkları **Rum ve Ermenilere** yeni menşurlarla verilmişti. **Ortodoks ve Katolikler** arasında bazen kutsal yerlere ilişkin sorunlar çıksa da genel olarak bu sorun Ortodoksların lehine **çözömleniyordu.**

YAVUZ SULTAN SELİM
(1512-1520)

- ▶ Osmanlı Devleti'ni yıkma politikasında kararlı olan Rusya, Osmanlı Devleti'ndeki Hristiyanları etkileme amacıyla **Ortodoksların koruyucusu** durumuna gelmeye çalıştı. **1774 Küçük Kaynarca Antlaşması**'yla Ruslar bu amaçlarına ulaşmada adımlar atmaya devam ettiler.

- ▶ Kudüs'teki kutsal yerlerin koruyuculuğu konusunda Katolik olan Fransızlara da bir kısım haklar tanınmıştı. 1789 Fransız İhtilali'nin etkisiyle din ve devlet işlerini ayırtan Fransız politikası Rusya'nın işine gelmişti. Rusya, Fransa'nın bu ihtilalle birlikte Hristiyanlıktan uzaklaştığı propagandasını yapmaya başladı.

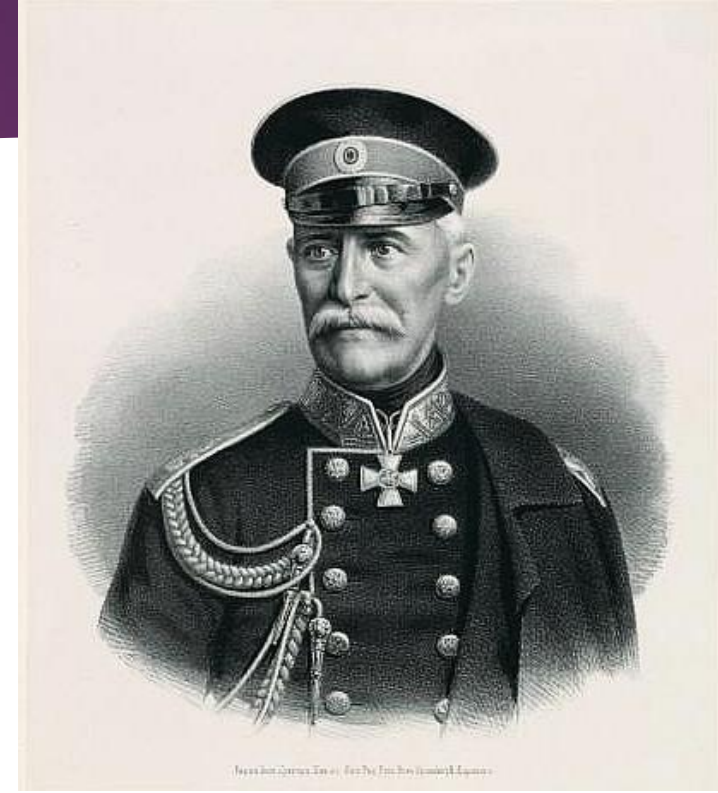
OSMANLI DEVLETI'NIN YAYILISI
VE BÜYÜMESİ (1299-1699)

- Osman Bey zamanı (1299-1326)
- Orhan Bey zamanı (1326/59)
- II.Murat zamanı (1451)
- Fatih zamanı (1451/81)
- II.Bayazıt, Yavuz Sultan Selim zamanı (1481-1520)
- Kanuni Sultan Süleyman (1520/66)
- 1566-1699 arası

- Fransa, 1846'da kutsal yerler üzerinden yeniden ayrıcalık talep etmesiyle karşısında Rusya'yı buldu. Osmanlı Devleti sorunun çözümü için karma bir komisyon kurarak yeni fermanlar ve menşurlar hazırladı. Alınan kararlar Katoliklerden daha ziyade Ortodoksların çıkarlarına uygun düştü.

► Bu kararlara en çok sevinen Rumlar oldu. **Rumlar, Rus Çarı'nı** bu kararların alınmasında rol sahibi gördükleri için Rusya'yı kendilerinin koruyucusu görmeye başladı. Rus Çarı Osmanlı Devleti'ni **İngiltere'yle paylaşamayacağını anlayınca** devlete baskı yapmak için İstanbul'a olağanüstü yetkilerle donatılmış olan **Prens Mençikof'u** elçi olarak gönderdi.

► İstanbul'a bir savaş gemisiyle gelen Mençikof, uluslararası diplomasinin nezaket kuralları dışında hareket etmeye başladı.

► Rus Prens bu esnada **Kutsal Yerler Meselesi ve Ortodoksların himayesi** gibi konuları dile getirerek Osmanlı Devleti'ni baskı altına almaya çalıştı. **Rusya, Ortodoksların hamisi olma amacıyla içeriği gizli bir antlaşmayı Osmanlı Devleti'ne imzalatmak istedi.**

Osmanlı Devleti bu durumu kabul etmedi ve Rusların bu isteklerini **İngiltere ve Fransa'ya** iletti.

I.ABDÜLMECİT
(1839-1861)

► İngiltere, Rusya'nın amacını bildiğinden **Malta'daki donanmasını Çanakkale'ye yolladı**. Bu dönemde Osmanlı Devleti, **Fransa ve İngiltere** arasında toplantılar yapıldı. Rusya bu defa **Ortodoksların himayesinin bir senetle kendilerine verilmesini talep etti**.

**I.ABDÜLMECİT
(1839-1861)**

- ▶ Osmanlı Devleti ise kabul edilmesi zor olan bu istekleri reddetti. Bu gelişme sonucunda **1853'te Mençikof**'un İstanbul'u terk etmesiyle iki ülke arasındaki ilişkiler askıya alındı. 1853'te Ruslar, **Eflak ve Boğdan**'a saldırdı.

► Bu bölgelerin işgali Osmanlı-Rus savaşını başlattı. Rusların saldırısıyla endişelenen Avusturya, Rusya sınırına askerlerini yığdı. Prusya, Rusların Eflak ve Boğdan'ın işgalini protesto etti. Aynı yıl bu sorunun çözümü için Viyana'da İngiltere, Fransa, Avusturya ve Prusya arasında bir kongre düzenlendi.

**I.ABDÜLMECİT
(1839-1861)**

► Kongre sonucunda **Rusya ve Osmanlı Devleti**'ne aralarında anlaşmaları için nota gönderildi. Osmanlı Devleti bazı maddelerin değişmesi şartıyla barış antlaşmasını imzalayacağını bildirdi. **Rusya kongreden çıkan talepleri kabul etmedi.** Osmanlı Devleti'nin **4 Ekim 1853'te Rusya'ya savaş ilan etmesiyle Kırım Savaşı (1853) başladı.**

I.ABDÜLMECİT
(1839-1861)

Kırım Savaşı (1853-1856)

- Osmanlı Devleti, Rumeli ve Anadolu'da Ruslara karşı yapılan savaşlarda başlangıçta başarılar elde etti. Rusya ise Batum'daki Osmanlı güçlerine yardım götürülen ve fırtınadan dolayı Sinop'a sığınan Osmanlı donanmasını bir baskınla yaktı. Osmanlı tarihinde bu saldırı, **Sinop Baskını (1853)** adıyla anılmaktadır.

► Osmanlı donanmasının Sinop'ta yakılması Rusya'nın Karadeniz'deki askerî varlığını ne düzeye getirdiğini Fransa ve İngiltere'ye gösterdi. İstanbul'un ve Boğazların tehlike altına girdiğini anlayan Avrupalı devletler Osmanlı-Rus Savaşına dâhil oldular.

- Çanakkale Boğazı'nı geçen Fransız ve İngiliz donanması İstanbul'a geldi. Sinop Baskını sonrası İngiltere ve Fransa, Ruslardan Osmanlı Devleti ile anlaşmasını istedi. Rusya tarafından bu talep kabul edilmedi.

- Bu gelişme üzerine İngiltere ve Fransa, Ruslardan Eflak ve Boğdan'ı derhal terk etmelerini, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü tanımalarını ve Ortodokslar üzerindeki koruyuculuk politikasına son vermesini istedi. Hiçbir isteği kabul etmeyen Rusya ise ordularını Tuna Nehri'nden geçirip işgale devam etti. 1854'te İngiltere ve Fransa, Rusya'ya resmen savaş ilan etti.

- Rusya her ne kadar **Rumları kendi tarafına çekmek istese de** girişimlerinden sonuç alamadı. Yunanistan'ın tarafsız kalmasıyla Ruslar destek bulamadı. Müttefik devletler ise **Kırım Savaşı**'nın kısa sürede zaferle sonuçlanacağına inanıyordu. **Fransa ve İngiltere**'nin uzağında olan Rusya ile savaşmanın getirdiği dezavantajlı durum müttefik devletleri en çok zorlayan konuydu.

I.ABDÜLMECİT
(1839-1861)

- ▶ Osmanlı, İngiliz ve Fransızlardan oluşan yaklaşık 100 bin kişilik ordu 1854 Eylül'ünde Kırım'a çıkarma yaptı. Ruslar 50 bin civarında bir orduya sahipti. Müttefikler savaş başladığında soğuk hava ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek zorunda kaldı.

- ▶ Rusların direnişini karşısında savaş uzadı. Bu dönemde bir şehir devleti olan **Piyemonte** müttefiklere katıldı. **1854'te** Kırım Savaşı devam ederken Osmanlı Devleti içine düştüğü mali sıkıntılardan dolayı ilk kez dış borçlanmaya başvurdu. **İlk dış borç İngilizlerden alındı.**

- ▶ 1855 baharında 140 bin askerden oluşan müttefik ordusu savaşa devam etti. Eylül ayına gelindiğinde Sivastopol, Ruslardan geri alındı. Müttefiklerin başarısı, Çar I. Nikola'nın ölümü ve yerine geçen Çar II.

Aleksander'in barış talep etmesi Kırım Savaşı'nı bitirdi.

- Rusya ile yapılacak barış görüşmeleri için 1856'de Fransa'nın başkenti Paris'te Osmanlı Devleti, İngiltere, Fransa, Avusturya, Prusya ve Piyemonte bir araya geldi. Osmanlı Devleti tarihinde ilk defa Avrupa devletleriyle bir kongreye eşit koşullarda katılıyordu.

- Kongrede Rusya'ya karşı ağır şartlar konulması konusunda hem fikir olundu. **Sonuç olarak şartların biraz hafifletilmesine rağmen Osmanlı Devleti ve İngiltere'nin isteklerinin karşılandığı barış antlaşması Rusya ile imzalandı.**

ABDÜLMECİT
(1839-1861)

Paris Antlaşması -
1856

Yapılan Paris Antlaşmasına göre;Osmanlı Devleti Avrupa devletler konseyine kabul edilecek ve devletler genel hukukundan yararlanacak; Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı Avrupa devletleri tarafından korunacak;Boğazlar konusunda 1841 yılında imzalanan Londra antlaşması geçerli olacak;Karadeniz tarafsız hale getirilecek,Karadeniz'de hiçbir devletin donanması bulunmayacak, mevcut tersaneler yıkılacak. Avrupa devletleri Islahat Fermanı'nın yayınlanmasını dikkate alacaklar;fakat karışmayacaklardı.

ABDÜLMECİT
(1839-1861)

Sonuçları

Bu antlaşma ile belli bir süre Rus tehlikesi önlenmiştir. Osmanlı Devleti Avrupa devletler hukukundan yararlanmaya başlamıştır. Topraklarının Avrupa devletlerinin kefilliği altına alınması olumlu görünse de Osmanlı Devleti'nin kendisini koruyamayacak kadar zayıf olduğunu da gösterir. Antlaşmada Islahat Fermanı'ndan bahsedilmesi Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'nin İç işlerine daha fazla karışmasına yol açmıştır. Karadeniz'in tarafsızlığı da her ne kadar Rusya'nın Karadeniz'e inmesine engel olmuşsa da Osmanlı Devleti'ni de olumsuz etkilemiştir.

Paris Antlaşması ve Avrupa Devletleri

(Rusya 1871 yılında Karadeniz'in tarafsızlığı ile ilgili olan maddeyi kabul etmediğini ilan etmiştir. Bu tarihte Almanya' ya yenilen Fransa buna sesini çıkarmamış, İngiltere' de yalnız kalmıştır). **Kırım Savaşı'nda İngiltere'nin en büyük kazancı, Rusya'yı Karadeniz' den uzaklaştırması olmuştur.** Antlaşmanın Paris'te imzalanması Fransa' ya devletlerarası ilişkilerde itibar kazandırmıştır. **İtalya birliğini kurma çalışmaları yapan Piyemonte devleti ise Fransa'nın desteğini almıştır.**

tariheglencesi

Kanalımıza abone olarak destek olabilirsiniz.